

na *Dialogu*. Duševní proces jest tu všude vytěžen v definitivní melodický útvar nezapomenutelně ryzí a uzavřený; slovo vkresluje do něho děj stříbrně čistou rýhou; celá báseň jest jakási čistá hudební arabeska, kouzelně lehká, přesně vyvážená ve svých složkách. Odpoutá-li se ještě toto umění od subjektivnosti a autobiografičnosti, dobře-li se i v inspiraci citů objektivných, slavnostních a hromadných — a v tom viděl bych vzestupnou cestu pro básnířku — dostalo by se nám jakýchsi melodických pratypů, útvarů veskrze velkých a čistých, které by prostě *zůstaly*.

Slabší čísla knihy uvízla sem tam v nižší sféře sarkastického chladu, rozumové nedůvěřivosti nebo střízlivé zdržlivosti. Kniha opisuje vůbec velmi těsně duchový i umělecký vývoj autorčin, tu dráhu od pólu *záporného* k pólu *kladnému*, o níž tak pěkně píše autorka v předmluvě. Byl bych si přál, aby kniha tuto vnitřní architektiku byla promítla i na vnějšek a učlenila se dramatickou logikou v několik vývojových oddílů.

Fr. S. Procházka: Písničky kovářova syna; J. Spáčil-Žeranovský: Výše a propasti; Emanuel z Lešehradu: Sny a bolesti; Jaroslav Svoboda: Naše Hakeldama; Antonín Trýb: Vodníková nevěsta

Poměr p. *Procházkův* k lidové písni je zcela vnějškový a její hluboká vnitřní melodika, její svět hudebních a stylových hodnot jest mu uzavřen na sedm pečetí — nanejvýš že ještě z humoristických nebo žánrových čísel lidové poesie dovede odkoukat některý detail a některou vnějškovou zvláštnost. Procházka nedovedl se přiblížit dnes k intonaci a vnitřnímu lyrickému rázu lidové poesie ani tolik, kolik Sládek před dvaceti roky: lidová poesie dodává Procházkovi jen vnější dekor, a i toho jest často užito s malým vkusem a malým pochopením, křiklavě a hrubě. Přímou závislý jest však Fr. S. Procházka na rétorické lyrice Svatopluka Čecha; zejména z Lešetínského kováře přejímá tvary veršové i strofické a rozprádá je někde ve varianty jen málo pozměněné. Tím již jest dosti řečeno o češství poesie p. Procházkovy, na které klade takový důraz: jest to češství docela rétorické nebo lépe křiklounské, *deklamace o češství*, ne lyrika česká vnitřním rázem, svou intonací a melodií. Všecko, co dnes dovede p. Procházka, není mnohem víc než soukat z denních politických hesel a programů strofy, leckdy temné a násilné a vždycky hluché. Pan Procházka svou tvůrčí potenci jest básník velmi slabý a jako všichni slaboši miluje silácké rozmáchlé gesto, obhroublosti, třískání pěstí do stolu a třáskání slovy do vzduchu, hlučné fráze a bombastická hesla — staré chytráctví všech slabochů, kteří tak maskují svou vnitřní chabost. („Držte mne, hoši, držte mne, jinak ho zabiju!“)¹

1 - Měl bych říci slovo o „výzdobě“ p. Olivově. Ale jsou úkoly, s něž nejsem

Spáčil-Žeranovský byl moravský žurnalista tábora konservativního a později tuším dokonce klerikálního a zemřel nedávno, snad před rokem, snad před roky dvěma. Spáčil miloval plastickou dikci francouzského Parnasu, verš sytý a reliefní, formy uzavřené, a nalezl všecko to v Trofejích José Marie de Heredia, z nichž přeložil výběr s patrnou láskou. Podporou fondu Zeyerova při České akademii vychází dnes tato *posthuma* původních veršů Žeranovského z let 1884 až 1893. I v těchto původních básních Žeranovského jest patrna jeho láska k verši určitému a reliefnímu, plastickému a sytému, jenže za dvacet nebo patnáct let stane se z mnohého, co bylo myšleno jako plastika, prostý petrefakt, prostá scvrklá okoralost. A osud tento postihuje, žel, největší většinu čísel sebraných v tuto sbírku. Kdyby byly vydány tyto verše hned, jakmile byly napsány, mohly míti jakýsi, byť ne zvláště veliký význam v literárním vývoji — dnes kladná jejich stránka jest dávno překonána a cítí se zvláště bolestně jen nedostatky, kterými splácejí svou daň módám minulosti: póze a frázi verbalistické, dekoračnímu gestu, prázdnému pathosu — všecko, čím štěrkují verš sám o sobě málo jadrný a ještě méně melodický vnitřním, tvárným bohatstvím duševním i citovým. Nejvíce svěžesti zachovaly si z básní Spáčila-Žeranovského prosté obrázky z přírody hanácké, které mají jakýsi smysl pro místní ráz, pro barvu i vzduch. Zato zcela dutě zní dnes poesie Žeranovského všude tam, kde má pretense myslitele nebo proroka, básníka náboženského nebo národního. Zde všude selhává úplně. —

Mnohem bědnější jest ještě básnická žeň z posledních pěti let, kterou sebral p. *Lešehrad* do sbírky *Sny a bolesti*. Pan *Lešehrad* rád by básnil lyriku vnitřního života, rád by zachycoval jeho zpěvnou melodii, jak to četl u Verlaina, ale pan *Lešehrad* jest vnitřně prázdný, nitro jeho jest málo zvlněné a málo sen-

---

a před nimiž se cítím strašně malý — a jeden z nich jest pan Olíva. Ani Homér ani Aristoteles této boucharonské procoviny se posud nenarodili a jako není muž, který by vyzpíval krásu „representačního paláce“ u Prašné brány, tak neznám kritika, který by stačil na Olívovy ilustrace nebo Šimůnkovy plakáty.

sitivní a duše chudá vnitřními zkušenostmi, i nemůže než napodobiti zhruba a vnějškově gesto básníka opravdu tvůrčího. Jeho vnitřní melodie jest trapně suchá a připomíná šustot papíru, do něhož vjel vítr: všecko v jeho knize jest stín stínu, samý ozvuk a samý pazvuk, všecko vybledlé, odmocněné a beztvaré. Je ti, jako bys viděl někoho přesýpat popel nebo přemítat prach. Trapné a pusté literární hračkářství. —

Na sbírce veršů p. *Jaroslava Svobody* jest krásný jen její starobiblický název:¹ co se však kryje pod ním, jest nejsměšnější pitvornost a nejtrapnější nemohoucnost, bezděčná komika a bezděčná parodie. Jaroslav Svoboda píše veršem tak neumělým a toporným, jako psávali ne básníci z doby našeho probuzení, ale *ochotníci* z doby před osmdesáti, devadesáti lety, a tímto sit venia verbo veršem podává látky sociální, národní, historické, o nichž má názor a soud tak čtrnáctiletého chlapce. Často zápasí autor s gramatikou i se skladbou a často vznikají mu tak pod pérem věci pitvorně nesrozumitelné.

Rozložen doma za pecí
„Fuchsmajor“ tváře zvířecí,
vtělená šelmy nátura(1),
přemýšlí, co je kultura.

Pod okny — hodin pevný cvak (!?) —
řadou stráž plete rejdrovák (1),
posupným chodecům naží zbroj (??)...
„Fuchsmajor“ usnul. Hoj, jehož!

A sotva spánek oči stisk,
prozáří sen mu cerevisk, (11)
jako by mákem rděl se svět...
Usmál se; rád má krve květ.

Za takovou „národní“ poesii měl by být autor zavřen do nějakého národního karceru alespoň na půl roku. O člověku, který dovede spléstí verše takových kvalit jazykových i du-

---

1 - Malíř obálky nepochopil z této krásy, zdá se, nic, neboť jej inspirovala k směšnému nevkus.

ševních, jest ovšem škoda každého slova. Ale co nelze zamlčet, jest údiv, že sbírka tak ubohá nalezla nakladatele — a pražského nakladatele — zatím co marně jej hledají knihy neskonale lepší a neskonale důležitější. —

V tomto sousedství, bylo by lze říci, nedají se nedělati poklony „lyrické komedii“ p. Trýbově; ale nechci své dobré slovo o panu Trýbovi taktó zaklausulovat a chci povědět prostě, že jest možno mluvit o něm vážně, i kdyby nebylo tohoto výhodného pozadí, na které jest zde náhodou postaven. Pan Trýb není posud vyhráněná básnická individualita a nedá se ani po této první ukázce říci bezpečně, doroste-li kdy této vyšší sféry. Pan Trýb nepodává dosud žádného umění sceleného a stylového: komposice jeho lyrické „komedie“ neobohacuje a nenese nijak jednotlivých lyrických čísel, naopak, spíše je znejasňuje a zamlžuje. Pan Trýb jest také básník posud jednostrunný, i nemá smyslu široký rámeček pro harmonie, k nimž vpravdě scházejí posud psychické i formové a stylistické prvky. Ale v jednotlivých číslech své „lyrické komedie“ projevil pan Trýb smysl pro vnitřní melodii i pro jakousi náladovou uzavřenost a touhu po kráse kladnější a trvalejší, než kolik jí přináší a dává pouhý dojem; nenabírá posud z hlubin, ale voda jeho povrchů je většinou čistá a dýše svěžestí. Pravda, je posud jen úzký, melancholický ironik a zrazený snivec, ale jest sem tam místo, které napovídá, že touží výše a dále: a to místo zavazuje.

Dekor knihy p. Trýbovy opatřil p. Konůpek. Titulní list přes to, že se inspiruje přímo z Vogelerovy úvodní stránky k Wildovým pohádkám ve vydání lipského Inselu, může si prohlédnout, ale nestravitelné jsou tři dekorační krajiny v knize. Jaký pošetilý nápad stylisovat krajinu k dekorační výzdobě knižní, a nadto krajinu se stafáží! Nemůže z toho vyjít nikdy mnohem víc než planá fráze. A v dekoračním umění máme jich dnes již tolik!

Připouštěla-li první kniha feuilletonů p. Horkého, Pátek, jakési iluze o jeho talentu a síle, ničí je kniha druhá úplně. Horký není a nebude nikdy ve feuilletoně dědic ani Macharův, ani Nerudův; schází mu k tomu i myšlenková a ideová síla prvního i básnická gracie, vkus, lahoda a rozmar druhého. Horký jest a bude zcela lokální efemera, která přejde beze stop; feuilletony jeho zastaraly většinou žalostně za půl roku nebo za rok a četba jich v knize působí vám utrpení. Jsou to prskavky, které na chvílku se zablyskotají (a ještě spíše začpí a začadí), ale které ani nesvítí, ani nehřejí; pusto, prázdno a chladno jest po nich.

Oba feuilletonisté, Machar i Horký, bojují na příklad proti katholicismu, proti jeho klerikalismu, ale nesmíš srovnávat ani minutu ráz a důsažnost jejich posice. Jen u Machara jde vpravdě o boj — u Horkého jest to jen *kočkování* malicherné a často na výsost nevkusné. Horký nemá prostě svého *ideového světa*, nemá citění ani historického, ani filosofického, nemá vědomí světového dějství, které se tu odehrává, a tak není historických a dramatických perspektiv v ničem, co napíše o této látce. Všecko, co dovede, jest jen rozšlapávat nechutně nějakou lokálku (Ecclesia) nebo psát jalové a prázdne deklamace.

Neruda psal ve svých feuilletonech také o životě všedním a nejvšednějším, ale *jak* jej dovedl podat, jakým laskavým, teplým okem dovedl se na něj zahledět, jaký rozmar a jaký humor, jaká pohoda vyrovnané duše šlechtí jeho látky i nej-